

kapitálu bohužel umrtvuje, orbě, práci, průmyslu a obchodu odvrací, a že lid náš, školy pronebavší, takto sám sebe vlastní mellou mrská a v obecném blahobytu sám se zaráží.

Poznam. U Juhoslovanů, zláště u hrdinských Srbů za Savou a Dunajem též tupitebný obyčej panuje, že mnozí rolníci 300—400 kusů dukátů zakopávají, nevědouce sobě s kapitálem rady. Což kdyby Srbové v nádejším Beogradě (Bělohradě) svém, národní bank aneb spořitelnu, a po městech, po krajích svých spořitelnice zakládali, kam by se kapitál pod úroky stýkal, jak by tu mohli železnice stavěti, silnice k nim vedoucí dělati, železné, sklenné hutě (báně) otvírati, ba dolování kovů vůbec zaváděti, pární lodě, mlýny na vodě budovati? — Samé to věci, jenž by na obchod, na vzdělání ducha, na dobrobyt občanů, na moc, slávu, mohovitost srbského národa velkého vlivu měly, a nebylo by jim třeba čekati, až by se cizí millionáři ku všelikému podnikání nabízel, toliko užitek svůj hledajíce. Je to u nás lépe? Mnozí rolníci na Labi, Moravě za 600, za 1000—2000 zl. dolarů, dvacetníků po mnohá léta daremně ve truhlách věznili, ani sobě, ani průmyslu, obchodu neprospěvše, výdělný oběh peněz překazivše! Svrchovaný čas, aby u nás výdělný finanční rozum všemožně bystřen byl.

Spořitelny mrtvé kapitálky sbírají, aby k práci a obživě obrátěny byly.

4. Mezi blahomyslnými občany nebude snad nikoho, který by o užitečnosti spořitelen pochybo-

val, an takovýchto ústavů výborné následky ve městech velkých pozorovati může. Banky, spořitelny, úvěrné kasy (záložny), jsou znamenité ústavy, jenž dobré příležitosti poskytují, by se malé kapitály, sumičky peněz, sbíhající jednotlivy a k velkým závodům, dílům velmi prospěšně dělnými průmyslníky obrátěny byly. Takové ústavy, jako: banky, spořitelny, záložné kasy, úvěrné jednoty a j. jsou s to, z mála začínající, obyvatelstvo ku střídmosti, střízlivosti, spořivosti, pracovitosti, mohovitosti pěkně naváděti a tak ho v malých podílech k účastenství na velkém užitečném podniku aneb závodu zbuzovati. Tento spolkový finanční rozum mezi rakouskými Slovany a v Juhoslovanstvu za Savou velmi málo se posud jevil, a dlužno bylo jednotlivci ponechávati, aby podnikal věci, jež obecné blaho, pohodlí, obecné bezpečí požadovalo. A tak hromada malých kapitálů, ježto na slovanských zemích co mrtvina zakopány ležejí, vykazují se v národním hospodárstvu co velké ztráty a škody, any-by sebírány, mocnou peněžitou vydaly sílu, která by velikanským závodům a průmyslu výborně sloužíc, majetnost národní velmi rozmnožila.

5. Nesmíme sobě tajiti, že ve společenském živobytí mezi rakouskými Slovany, a dále na slovanském jihu v ohledu tom, velké temno mysle zachmuřuje, jež by vhodná (praktická) literatura úsilno a po-učlivě jasniti měla. U nás pošelilé smýšlení se obyčejně jevilo, kde o velkém díle obecného dobra jednáno bylo: jako: pravidel-

nití řeku, most přes řeku, silnici stavěti ad., že naši občané na stát ve-
zdy okazovali, jakoby on jedině o to pečovali měl,
aby taková blahoplná díla znikaly. Takovým-to
smýšlením, takovouto nevědomostí, netečností ob-
čanů dvojí ztráta posud se vykazovala: že stát
draho stavěl a zpravoval, pak žeť obča-
né na veřejných dílech a závodech, jež-
to by veškeré obyvatelstvo užítkem
svým zajímati měly, finančního podílu
nebrali a na užitku jejich se nezúčast-
nili. A to je hlavní příčinou, proč naše Rakou-
sko a jeho německá vláda až dosud umělým pra-
ktyčným cizým kapitalistům, jednotám, spolkům k
nám přišedším, příznivou a milostivou se prokazo-
vala, dobrých výsad k jich závodům udělivši. Tato
u nás mezi občany a státem projevená nezájem-
nost, netečnost, finanční nevědomost, nejlépe by
poučlivou literaturou a spořitelny odstraněna by-
la. Jen finanční ostrovtip a průmyslná počítavost
dva činitely (faktory) ku závodům a obchodu pilně
hledati a obraceti bude; mívám totiž akciemi (ú-
častinami), spořitelny *) sebraný kapitál, a
praktyčnými školami zbystřený rozum.

*) Nařízení ministeria vnitra r. 1853 vydané, vyzývá po-
litické úřady říše, aby rozhodně k tomu působily, by
hojně zakládány byly zemské spořitelny. Roku
1844 vydaná pravidla pro spořitelny dovolovaly obcím,
aby si pod zákonnými formami zakládaly spořitelny. Pra-
videl těchto nebylo mi lze dostati, ač jsem se po nich
sháněl! Nechť někdo u pramenů sedě, dobrotivě do-
plní, čeho se tu nedostává.

6. Nejdrahocennější kapitál, jenž největšího zužitkování a nejvyšší valnosti (hodnoty) schopen, jest a vezdy bude: zbystřený rozum a jeho neocenitelný nástroj, obratná ruka. Ale bez kapitálu, bez peněz velká díla utvořit nelze.

Poznam. Zmíněno zde o kapitále. Kapitál či jistina za našeho promyslného věku a jeho živnostnickej svobody je důležitou sílou a hýbaldlem blahobytu. Kapitál je soujem (ouhrenek) zhotovenej práce. Prapůvodní kapitál neboli pravá jistina, je duchovní síla rozumného člověka, jejížto pomoci on všechny věci, jež mu příroda dává, v užitečné výrobky přeměňuje, jakejsi hodnoty jim dodáváje. Základ, tvořivá moc a síla všeho toho u člověka je duch, tato jiskra Boží. Duch lidský vědomstmi obohacený, zkušenostmi zbystřený je prapůvodní kapitál, neviditelná jistina. A to moc ta, která práci zvedá, to je kapitál, který obsáhá a vytváří vše ostatní; v něm je stálý základ, živý zdroj vši valnosti a veškerého bohatstva. Veškeré síly ve přírodě, jako veškeré síly tělesné průmyslného člověka, jsou toliko nástrojemi tejto divotvornej síly, která vše ostatní ovládají hmotu (co hmatáme) k užitku a pohodlí obrací. Školami praktičnými zbystřený duch národní — to pravá jistina.

7. Důvody, proč k tomu radím, aby na církevních kollaturách čili po farských okresech spořitelny zakládány byly, jsou následné:

a. Mrtvé sumičky peněz semotam ukryté, scházely by se jáko včely do oulu, velký a dělný kapitál skládajíce. A to je důležité v národním